

Két torzkép

Irtá Mihail Zosczenko

A
hitellen
Foma

FOMA KRJUKOV három éve egyetlen sort sem kapott a fiától. Aztán egyszer csak öt kerek rubel érkezik tőle, Moszkva városából.

Lám — gondolta Foma, ahogy a pénzesutalványt nézegette. — Más gyerek hárommal is megelégedett volna. Ó, meg ötöt küld! S kis fontolgtatás után hozzátette: Ha már így áll a dolog, egy rubelt nyugodtan elihatunk.

Elment a gőzfürdőbe, tiszta inget vett, megivott három deci pálinkát, aztán elindult a postára.

Öt rubel, Uram Teremtőm! — gondolta közben, — Mi minden nem történik ezen a világon! Cárok sincsenek már, mindenütt a muzsik lett az úr..., s az a fiú ott messze talán egy egész országot kormányoz... Öt rubelt küld az apjának!... Vagy talán mégsem igaz, amit a muzsikról meg a hatalmáról mondanak? A gyerek talán szolgál valamelyik szállodában?

Megérkezett a postára, a pulthoz lépett, elővette az utalványt.

— Pénz — mondta. — Pénz jár a fiamtól.

A pénztáros egy ideig túrkált a fiókjában, aztán egy fél aranyat lökött ki elébe.

— Úgy! — mondta Foma. — Hát aztán levelet nem írt a fiam?

A pénztáros nem felelt.

Nem írt — gondolta Foma. — Nem baj. Még írhat; biztosan ír majd. S ha pénzünk van, ráérünk várni.

Elvette a pénzt, nézegette, forgatta. S hirtelen nagyot csapott a tenyerével a pultra.

— Hé, bátyuska! Miféle pénzt nyomtál a mar-komba?

— Miféle pénzt? Hát újat.

— Újat? A végén még kiderül hogy hamisat, mi?i Azt hiszed, amiért valaki ivott egy keveset, már mindjárt be is csaphatod? Hol van itt a jelzés?

A világosság felé tartotta a pénzt, megforgatta, alaposan megmustrálta.

— Na! — mondta csodálkozva. — Muzsik van rajta, becsület Istenemre, muzsik van a képen. Akkor hát mégse hazugság. Mert itt van a muzsik a pénzen, ni! Úgy bizony, mégsem hazudnak. Hát valóban ilyen hatalma van a muzsiknak a forradalom óta?

S megint odament a pulthoz.

— Bátyuska! Ne haragudj, ha megkérdem; kit ábrázol ez a kép?

— Eredj már, eredj! — mormolta a pénztáros. — Megkaptad a pénzedet, eredj a pokolba... Hol az a muzsik?

— Hol? Itt a pénzen!

A pénztáros ránézett az öreg muzsikra s mosolygott.

— Persze, hogy ott van. Muzsikot ábrázol, a cár helyett. Érted?

— Csak nem? — ámuldozott Foma. — Muzsikot ábrázol? Hát akkor azt mondd meg, bátyuska, miért nem tudtam én semmit erről? Én csak szántom a földet. Mindnyájan csak szántjuk a földet és nem tudunk semmiről semmit.

A pénztáros elnevette magát.

— Bizony Isten! — erősködött Foma. — Mindenkinek azt hirdeti: a muzsik az úr! De hogy valóban úr-e, vagy csak hazugság a dolog, azt nem lehessen tudni... Hanem, ha már a pénzen is ott van a képe... Így hát mégse hazudnak?

— Eredj, csak eredj szépen — mondta a pénztáros. — Ne lábatlankodj itt.

— Megyek, megyek — dűnnyögte Foma. — Csak eldugom ezt a pénzt, a képünkkel... — S döcögve nevetett. — Mert tudd meg, bátyuska, azokat a cárokat én már a régi világban sem szívelhettem... Becsület Istenemre...

Végigmérte a bosszankodó pénztárost és kiment.

No lám — gondolta, — még a képünket is rá tették. A végén még akkora tisztelet jár a muzsiknak, mint régen a cárnak.

Megbízta a lovát; hanem az erdő szélén hirtelen visszafordult s behajtott a városba.

A pályaudvarnál lovát a kerítéshez kötötte.

A váróterem üres volt; csak az ajtó mellett aludt egy puhakalapos férfi a padon, zsákkal a feje alatt.

Foma vett egy marék napraforgómagot s föl-kuporodott az ablakpárkányra; hanem aztán hirtelen eszébe jutott valami: az alvóhoz lépett s rákiáltott.

— Hé, te kalapos! Lefelé a padról! Le akarok ülni.

A kalapos fölnézett, bambán Fomára bámult s a pad végébe húzódott. Ásított, köpött egyet, cigarettát sodort. Foma letelepedett, félrelökte a zsákot, s jóízűen rágsálya a napraforgómagot. A héját kiköpte.

Mégse hazugság — gondolta elégedetten. — Meglátszik a tisztelet. Szót fogadnak az embernek. Azelőtt? Még le is kentek volna egyet! Most meg szép csöndesen engedelmeskednek. Félnek tőlünk. Lám, lám... És milyen észrevétlenül változott meg a világ!

Fölállt s végigsétált a termen. Aztán a pénztárhoz lépett, benézett a kisablakon.

— Hová? — kérdezte a pénztáros.

— Mi az, hogy háová?

— Hová kell a jegy, te ostoba!

— Sehová! — mondta Foma egykedvűen. Besandított az ablakon. — Megnézhetem-e belülről a pénztárt?

— Ha sehová, akkor ne dugd be mindenhová a pofádat! — mondta a pénztáros.

— A pofámat? — kérdezte Foma méltatlankodva. — Kivel beszélsz, hé?

— Nézd, a részeg disznó! — mondta a pénztáros dühösen. — Vén majom! Szégyeld magad, az eszedet is elittad...

Foma behajolt a kisablakon, leköpte a pénztárost és gyorsan a kijárat felé indult.

Akkor csípték el, mikor a lovát eloldta a kerítéstől. Kapálódzott, kiabált, karmolt, harapott: hiába. Az ügyeletes tiszt elé hurcolták.

Ott aztán megnyugodott kissé s meg akarta magyarázni a dolgot; kivette sapkája béléséből a pénzt s a tiszt orra alá dugta. Hanem az nem sokat törődött vele, szaporán mártogatta a tintába a tollat és sebesen

írta a jegyzőkönyvet, mely szerint Foma Krjukov tettlegességre vetemedett a szolgálattévő pénztárossal szemben. S ráadásul teleköpködte napraforgómmal a várótermet.

Foma vaskos keresztet biggyesztett a jegyzőkönyv alá, nagyot sóhajtott s fejét csóválva elbandukolt. Föülült a szekerére, kivette sapkájából a pénzt, megnézte, legyintett s azt mondta:

— Hát mégis csak hazudnak, a csirkefogók!
S hazafelé nógatta a gebéjét.

USZACSI FALUBAN — a kalugai kerületben — a minap választották meg a helyi tanács elnökét. A pártszervezet Vegyernyikov elvtársat küldte ki a faluba; és Vegyernyikov ott állt a frissen ácsolt emelvényen s így szólt az egybegyültekhez:

— A nemzetközi helyzet, polgárok, napnál világosabb; nincs értelme, hogy sokáig lopjuk vele az időnket. Ezért áttérünk a folyó ügyekre. Elnököt kell választanunk, Ivan Kosztüljov helyébe. Mert ezt a parazitát mégsem ruházhatjuk föl a kormányzás hatalmával; ezt a naplopót le kell váltani...

A falu szegényeinek képviselője, Mihajló Vasziljevics Bobrov a városi elvtárs mellett szorongott a dobogón, s váltig aggódott, hogy a parasztok nehezen fogják fel a művelt városi beszédet; így hát nyomban lefordította Vegyernyikov szavait a maguk nyelvére, ilyenformán:

— Szó ami szó, ezt a parazitát, hogy a ménkű csapjon belé, ezt a Kosztüljovot, Ivan Maximücsot nem ruházhatjuk tovább, tehát ki kéne váltani...

— És nevezett helyébe — folytatta a városi szónok, — rendes embert kell választani, mert parazitákra nincs szükségünk.

— És a parazita helyébe — magyarázta Bobrov, — ennek a pálinkafőzőnek a helyébe, hogy a ménkű csapjon belé, ha mindjárt rokonom is a felesége révén, ki kell jelölni...

A
jómadár

— Fölvívom a gyűlést, nevezze meg jelöltjeit —
mondta a városi.

A tömeg hallgatott.

— Tán Bükint? — kérdezte egy félénk hang. —
Vagy Jeremej Ivánovics Szjekint?

— Helyes — mondta a városi. — Bükin... Be-
írjuk...

— Beírjuk no — tette hozzá Bobrov.

Hanem a nép, mely idáig hallgatott, egyszerre
éktelenül lármázni kezdett. Neveket kiabáltak, s kö-
vetelték, nyomban nevezék ki elnökké a jelöltjüket.

— Bükin! Vászja! Jeremej Ivánovics Szjekin! Mi-
kolájev!...

Vegyernyikov elvtárs szorgalmasan jegyezte a ne-
veket.

— Testvérek! — ordította valaki. — Miféle vá-
lasztás ez? Szjekin, meg Mikolájev! Miféle jelöltek
ezek? Utóvégre mégis csak fölvilágosult elvtársakat
kéne választani! Olyanokat, akik teljes mértékben föl-
világosultak. Akik kicsiszolódtak a városban... Akik
mindent kívülről tudnak...

A tömeg helyeselt.

— Ugy van! Fölvilágosultakat válasszunk! Min-
denütt ilyeneket választanak!

— Nagyon helyes — jegyezte meg a városi elv-
társ. — Nevezék meg a jelölteket.

Erre mintha zavarba jöttek volna.

Valaki azt mondta:

— Talán Konovalovot, a Ljoskát?

Ő volt köztük az egyetlen, aki a városban járt.
Ő volt a fővárosi jómadár.

— Ljoskát? — kiáltozták a tömegben. — No,
hadd lássuk Ljoskát! Gyere ki Ljoska, szólj a néphez!

Ljoska Konovalovnak hízelgett az általános figye-
lem; utat tört magának a tömegben, föllépett a dobo-
góra, meghajolt, művelt városi módon, kezét a szívére
nyomva

— Beszélj, Ljoska! — lelkesedett a nép.

— Hát... — s látszott, hogy kissé meghatódott,
— hát... Ami azt illeti, hát engem meg lehet választani. Mert Szjekin vagy mondjuk Mikolájev, no, hát

az is választás? Ilyen toprongyos falusiakat akartok választani? Hanem én, az más; én bizony két jó eszten-deig sodródtam a városban, úgy bizony. Szóval engem még lehet választani.

— Beszél, Ljoska! — kiáltoztak a hallgatók. — Adj programot a népnek, Ljoska!

— Hát, ami azt illeti, beszélni éppen beszélhetek — mondta Ljoska. — Miért is ne beszélnék, ha egyszer mindent tudok. A dekrétumot, vagy mondjuk a rendeletet, no meg a függelékét is. Vagy a kódexet például. Ezt én mind tudom. Nem hiába sodródtam vagy két eszten-deig. Megesett, hogy ülök a cellában, hát egyszer csak szaladnak ám hozzám, hogy magya-rázd meg, Ljoska, miféle függelék meg dekrétum ez...

— Cellában? — kérdi egy hang. — Miféle cel-lában?

— Miféle cellában? A tizennégyesben! — mondja Ljoska. — A vizsgálatiban...

— No — mondják lent itt is, ott is. — No csak! És miért ültél börtönben, fickó?

Ljoska kikökölt nyugalmából, tanácstalanul te-kintget erre is, arra is.

— Valami csekélység miatt — mondja bizony-talanul.

— Politikából? — faggatják. — Vagy elemeltél valamit?

Ljoska bólint.

— Úgy van, politikából — mondja. — Elemeltem valami csekélységet...

S szégyenkezve eltűnik a tömegben.

Vegyernyikov elvtárs megmagyarázta a népnek az új választás célját, beszélt a városban kicsiszolódott elvtársakról is, végül fölszólította a gyűlést, szavaz-zon Jeremen Szjekinre.

Mihajló Bobrov, a szegénység szószólója, mindezt híven elmagyarázta a falusiaknak s aztán egyhangúan megválasztották Jeremej Szjekint.

Csak egy ember nem szavazott: Ljoska Konovalov. Nem szívelte ezeket a toprongyosokat.